

Okruhy ke SZZ z RELIGIONISTIKY

Obor: Filosofie a religionistika - Bakalářské studium

Student si vylosuje po jedné otázce z každého bloku a na každou otázku bude mít 10 min.

Příprava otázek je 20 minut.

Blok A – metodologie

- 1. Pojem náboženství.** (problematika vymezení obecného pojmu náboženství od starověku do současnosti; náboženské skutečnosti, zkušenosti a normy).
- 2. Teorie vzniku a vývoje.** (evoluční, depravační a responzivní teorie vzniku náboženství).
- 3. Historická religionistika.** (Friedrich Max Müller, Cornelius Petrus Tiele, Kurt Rudolph).
- 4. Typologie náboženství.** (hledisko geografické, sociologické, morfologické, genetické a systematické; J. Heller).
- 5. Komparativní religionistika.** (hodnotící a vědecké srovnávání, druhy religionistického srovnávání; Raffael Petazzoni, Georg Dumézil).
- 6. Sociologie náboženství.** (Emile Durkheim, Max Weber, E. Troeltsch, J. Wach, P. L. Berger).
- 7. Psychologie náboženství.** (E. D. Starbuck, J. H. Leuba, W. James, R. Otto).
- 8. Hlubinná psychologie a výzkum náboženství.** (S. Freud, C. G. Jung, E. Fromm, K. Kerényi).
- 9. Antropologie náboženství** (E. Tylor, L. Frobenius, F. Graebner, W. Schmidt, A. R. Radcliffe-Braun, B. Malinowski, E. E. Evans Pritchard, C. Levi Strauss)
- 10. Geografie náboženství.** (Ch. L. Montesquieu, F. Ratzel a jeho žáci, M. Büttner)
- 11. Hermeneutická religionistika.** (J. K. Droysen a historická škola, W. Dilthey, J. Wach, M. Eliade, J. Waardenburg)
- 12. Fenomenologie náboženství.** (P. D. Chantepie de la Saussaye, R. Otto, G. van der Leeuw, M. Eliade)
- 13. Institucionalizace světové religionistiky.** (světová univerzitní pracoviště, IAHR, EASR)
- 14. Institucionalizace české a slovenské religionistiky.** (univerzitní pracoviště, CERES, Česká společnost pro religionistiku)
- 15. Vztah religionistiky a teologických disciplín.** (F. Heiler, N. Söderblom, dialektická teologie K. Bartha, W. C. Smith)
- 16. Dějinný vývoj pojmu kultura:** vývoj pojmu kultura od antiky až po zrod kulturní antropologie v 19. stol. (Cicero, S. Pufendorf, J. G. Herder, G. F. Klemm, E. B. Tylor); typologie pojmu kultura - axiologické versus antropologické pojetí a jejich současné využití.
- 17. Metodologie kulturní antropologie:** definice předmětu zájmu kulturní antropologie a její postavení vůči jiným antropologiím; základní metodologické principy (holistická perspektiva, mezikulturní komparace a kulturní relativismus – emický a etický přístup) a metody výzkumu (terénní výzkum – práce s informátory a zúčastněné pozorování); vztah kulturní antropologie k sociologii, etnologii, etnografii a kulturologii.
- 18. Antropologická definice kultury:** podrobný rozbor definice; vztah pojmů enkulturace a socializace a efekt interiorizace; vzorce chování (normy a hodnoty), myšlení a vnímání (symboly, klasifikace reality a world view); behavioristické versus mentalistické pojetí

kultury v antropologii (W. Goodenough) a jejich využití; tři úrovně (dimenze) studia kultury; vztah pojmu kultura k pojmu společnost, národ, kmen, civilizace a „rasa“.

19. **Kultura jako specificky lidská adaptace:** problematika adaptability kultury – kulturní ekologie (J. H. Steward) versus teorie kultury jako superorganické vrstvy reality (A. L. Kroeber); pojem adaptace a typy lidské adaptace na přírodní prostředí – specifická kulturní adaptace a její prostředky (artefakty, sociokulturní regulativy a ideje); lidská neotenie („sociální utero“ a „prodloužené dětství“) jako příčina i důsledek kultury (A. Portmann, K. Lorenz); biologický versus kulturní determinismus („nature versus nurture“) – jejich projevy a rizika.
20. **Rozmanitost kultur v čase a prostoru:** teorie vývojového paralelismu (E. B. Tylor) versus teorie difuzionismu (L. Frobenius); unilineární pojetí kulturní evoluce versus multilineární pojetí kulturní evoluce a příčiny konvergentní kulturní evoluce (J. H. Steward); etnocentrismus versus kulturní relativismus; otázka lidských práv ve vztahu práva na kulturu; kulturní univerzálie (C. Kluckhohn, F. Kluckhohnová) a problematika jejich metodologického využití (C. Geertz); pojem akulturace (R. Redfield) a kulturního ohniska (M. J. Herskovits).

Blok B – dějiny náboženství

1. **Vliv židovského (biblického) myšlení na kulturu Evropy.** (Základní charakteristika judaismu, monoteismus, judaismus a židovství, myšlenkové proudy v judaismu, antisemitismus.)
2. **Židovské svátky.** (Šabat, velké a menší svátky - Roš-ha-šana, Jom-kipur, kulturní a náboženské souvislosti.)
3. **Židovské poutní svátky.** (Pesach, Šavuot, Sukot, kulturní a náboženské souvislosti.)
4. **Literatura judaismu.** (Tenach, Talmud, midraše, Zohar, Šulhan Áruh.)
5. **Dějinný vývoj judaismu, židovské osídlení českých zemí.**
6. **Podstata křesťanské víry, postava Ježíše Krista.** Problematická témata křesťanské víry: Marie, andělé, vznik a význam úcty k mučedníkům a k světcům.
7. **Knihy Nového zákona a jejich obsah,** další křesťanská i mimokřesťanská literatura. **Celoroční slavení svátků,** liturgie. Křest a základní iniciační obřady, svátosti.
8. **Vznik církve,** základní struktura, její vznik a vývoj. Vznik křesťanství a jeho vývoj v období starověku a raném středověku.
9. **Církevní řády,** řehole a jejich vývoj na západě a na východě. **Vývoj církve v období od vrcholného středověku do počátku reformace,** německá reformace. Protireformace – tridentský koncil, křesťanství v době osvícenství.
10. **Křesťanství v 19., 20. století a v současnosti.** Druhý vatikánský koncil, nové křesťanské směry, křesťanství jako partner k dialogu s jinými duchovními proudy.
11. **Muhammad a čtyři správně vedení chalífové.** (náboženský život v předislámské Arábii, osoba Proroka, rané dějiny islámu, Korán)
12. **Rozdělení jednotného islámského společenství** (šunna - směr a soubor tradic, cháridža, diferenciacie ší'itského islámu a jeho současnost - Írán, Irák, extrémisté - ghúlát)
13. **Islámská věrouka, exegeze a právní věda** (pět sloupů víry, pojetí džihádu, směry koránské exegeze - tafsír, šaría a fikh - mazhaby).

14. **Islámský reformismus a modernismus** (mahdíja, wahhábija, al Afghání, Muhammad Abduh, al-Kawákibí, salafija - Rašíd Ridá, ar-Rázick, ar-Rahmán, as-Sajjid, al-Husrí)
15. **Islámský fundamentalismus** (Asociace muslimských bratří, Hasan al Banná, Sajjid Kutb, Hamás, Islámská fronta spásy, Tálibán, Hizbulláh, islámská revoluce v Íránu)
16. **Védismus** (harrapská kultura, vědy, védská kosmogonie, rituál, panteon)
17. **Bráhmanismus** (bráhmanský rituál a upánajama, varna dharma, upanišady, áranjaky, učení brahman-átman, učení o znovuzrovnání)
18. **Hinduismus** (puránová literatura, itihása, kosmologie, ášrama dharma, Trimurti, šakti)
19. **Reformní neohinduistická hnutí** (indická filozofie, tantrismus, jógické systémy, reformní a nová hnutí, hinduismus v zámoří)
20. **Ranný buddhismus** (Siddhártra Gautama Buddha, Čtyři vznešené pravdy, dvanáctičlenný řetězec vznikání, osmidílná vznešená stezka, buddhistická náboženská literatura, théraváda – sangha a koncily)
21. **Mahájánový buddhismus:** vznik mahájány v Indii a její texty; odlišnosti mahájány od hínajány; mádhjamika a jógačára; pád buddhismu v Indii a jeho šíření do nových oblastí, vývoj buddhismu v Číně, Koreji a Japonsku a jeho místní specifika; školy mahájánového buddhismu a jejich odlišnosti, osobnosti, techniky
22. **Vadžrajánový buddhismus:** příčiny a zdroje vzniku vadžrajány v Indii; specifika vadžrajány; základní prvky praxe; písemnictví; vliv na buddhismus v Číně, Koreji a Japonsku; dvě vlny šíření dharmy v Tibetu a nábožensko-politický vývoj ve 14. století; inkarnační systém dalajlamů a pančhenlamů; školy tibetského buddhismu a jejich odlišnosti, osobnosti, techniky
23. **Taoismus:** prehistorické zdroje čínské duchovní kultury (archaická mytologie a státní kult; Kniha proměn); obecný vývoj taoismu do tří směrů a jejich specifika, osobnosti, díla a praxe; taoismus v umění
24. **Konfucianismus:** obecný charakter a vývoj; písemný kánon; život Konfucia a základní pojmy jeho učení; další vývoj konfucianismu a jeho osobnosti; perzekuce a návrat konfucianismu jako státního náboženství; neokonfucianismus; šíření do Koreji, Vietnamu a Japonska a jeho místní specifika; konfucianismus v umění
25. **Tibetský bönismus, korejský šamanismus, japonský šintoismus:** vývoj bönismu v Tibetu (učitel Šenrab, soupeření a prolínání s buddhismem), organizace bönismu a jeho základní charakter; specifika šamanismu v Koreji, jeho praxe, základní pojmy (paksu, mudang, kut) a symbióza s buddhismem; pojem šintoismu a jeho význam; šintoistické texty; nástin japonské mytologie a její politický podtext; šintoismus jako životní filosofie a etiketa; panteon různých projevů kami; náboženský kult, praxe a organizace; tři typy šintoistického kultu; vliv na japonskou estetiku a umění